

Az Európai Uniónak még idén meg kell állapodnia a megnövelt 2030-as éghajlatvédelmi célkitűzésekről. Az uniós vezetők a soron következő, december 10-11-én esedékes találkozójukon vitatják meg az uniós éghajlatpolitikai célokat.

Jelenleg éghajlati vészhelyzetben vagyunk, és még ebben az évszázadban 3 °C-nál is nagyobb lehet a hőmérséklet-emelkedés, ha az elkövetkező évtizedben nem fokozzuk jelentős mértékben az éghajlatvédelmi intézkedéseket. A legújabb tudományos tanulmányok és az Egyesült Nemzetek Szervezetének egyenlőségi elve alapján az Uniónak legalább 65%-os kibocsátás-csökkentési célt kell kitűznie 2030-ra (az 1990-es szinthez képest).

Szakpolitikai ajánlások

- A közép- és kelet-európai országok civil társadalmi és az érdekelt felek készen állnak arra, hogy kivegyék a részüket az energiaátmenetből, ezért be kell őket vonni a tervek és szakpolitikák kidolgozásába is.
- A közép- és kelet-európai országok kormányainak a legújabb tudományos megállapításokkal összhangban legalább 65%-os kibocsátáscsökkentést kell támogatniuk mint 2030-as uniós éghajlatvédelmi célt.
- Valamennyi uniós végrehajtási politikát össze kell hangolni a tudományos háttérrel és a hőmérséklet-emelkedés Párizsi Megállapodásban kitűzött, 1,5 °C-ra korlátozott értékével.
- A gazdaság valamennyi szektorára kiterjedő szénkivezetés támogatásához egy ambiciózus költési célszámra van szükség, amelynél az uniós alapok legalább 40%-át a zöld és igazságos átmenetre kell fordítani, és ezzel egy időben meg kell szüntetni a fosszilis tüzelőanyagok támogatását.
- Ahhoz, hogy az uniós támogatással maximális hatást lehessen elérni az éghajlatvédelmi ambíciók növelésében és a fenntartható helyreállítás biztosításában, valamennyi tagországnak a klímasemlegesség köré kell felállítania a soron következő regionális és ágazati költési terveit.
- Amennyiben az uniós támogatásokat megfontoltan használják fel a nemzeti energia- és klíma-tervekben (NEKT) azonosított hiányosságok felszámolására, beleértve az energiahatékony épületek, a háztartási megújuló energiaforrások és az éghajlatsemleges mobilitás által felkínált hatalmas kiaknázatlan potenciálba történő beruházást, akkor az zöld fellendülést és az éghajlatvédelmi ambíciók növekedését is biztosíthatja a közép- és kelet-európai régióban.

Nagy kihívás előtt állunk

Nagy kihívás lesz ebben megállapodásra jutni. A tagországnak egyhangúan kell elfogadniuk a célkitűzést. Néhány, elsősorban közép- és kelet-európai tagországnak még az Európai Bizottság legalább 55%-ról szóló 2030-as éghajlatvédelmi célját is el kell fogadnia, amit az uniós tagországok jelentős többsége már támogat. A leginkább hezitáló országok némelyike, köztük Lengyelország és Bulgária, kifejtette, hogy jobban meg kell ismerni a megnövelt éghajlatvédelmi célkitűzések egyes országokra gyakorolt egyedi hatásait. A tájékoztató fő célja, hogy rávilágítson a megnövelt uniós éghajlatvédelmi célkitűzések előnyeire és rámutasson, hogy a legalább 55%-os kibocsátáscsökkentésre törekvő uniós éghajlatpolitikai cél kívánatos, előnyös és kivitelezhető.

1. Erősödik a markánsabb éghajlat-politika támogatása a közép- és kelet-európai országokban

Az uniós polgárok többsége súlyos problémaként értékeli az éghajlatváltozást és 92%-uk egyetért abban, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátását minimális szintre kell visszaszorítani.¹ Az elmúlt hat hónap során a közép- és kelet-európai országok számos polgára, szakértője, vállalata, civil társadalmi szereplője és helyi hatósága követelte nemzeti és európai szinten is a gazdasági és társadalmi megújulást és kért nagyobb figyelmet az éghajlatváltozás kérdésének.

Június 16-án egy polgármesterekből álló koalíció, amelynek a pozsonyi, a budapesti, a prágai és a varsói polgármester is tagja, nyílt levelet küldött az Európai Unió vezetőinek, amelyben az üvegházhatású gázok kibocsátásának még gyorsabb csökkentését kérték az uniós 2030-as célok 40%-ról 55%-ra történő emelésével.

Október 5-én a közép-európai civil társadalom, az üzleti élet, a városok, a helyi és regionális kezdeményezések és a tudományos élet több mint 180 szervezetének képviselői küldtek felhívást Csehország, Szlovákia, Magyarország, Lengyelország, Románia és Bulgária miniszterelnökeinek, amelyben arra kérik az Uniót, hogy emeljék legalább 65%-ra a célkitűzést, és gondoskodjanak a társadalmi igazságosságról és javítsák a környezet állapotát.

Egy héttel később 58 európai város, köztük lengyel, lett, észt és szlovén polgármesterek az Európai Unió Tanácsának elnökétől és az Európai Tanács elnökétől követelték nyílt levélben, hogy uniós szinten legalább 55%-ban határozzák meg a célkitűzést, valamint hozzanak jogilag kötelező érvényű célokat a tagországok szintjén, és nyújtsanak még több célzott uniós támogatást azoknak a városoknak, amelyek még magasabb, 65%-os kibocsátáscsökkentési célt tűztek ki.

A nagyobb éghajlatvédelmi célok nyílt és széleskörű támogatása a régió helyi szereplői által egyértelmű jelzés a politikai döntéshozók számára, hogy minden szükséges lépést meg kell tenni az éghajlatváltozás megállítására érdekében. Sürgősen ambiciózus éghajlat-politikára van szükség ahhoz, hogy a hőmérséklet-emelkedés ne lépje túl a Párizsi Megállapodásban rögzített 1,5°C-os célt és létrejöjjenek az uniós, fenntartható helyreállítás keretei. Ez csak akkor valósítható meg, ha a 2030-as éghajlat-politikai célok legalább 65%-os kibocsátáscsökkentést határoznak meg.

Országokénti betekintés

- **Bulgária:** egy közelmúltban végzett tanulmány szerint a bolgár válaszadók 80%-a aggódik, hogy az éghajlatváltozás olyan közegészségügyi problémát jelent, amelynél csak a légszennyezettséget tartják nagyobb gondnak (91%). Ugyanakkor a megkérdezettek 78%-a gondolja úgy, hogy a kormány nem tesz eleget a környezetvédelemért.⁴
- **Románia:** A lakosság 84%-a szerint fontos, hogy a nemzeti kormányok ambiciózus célokat határozzanak meg a megújuló energia használatában, és 85% vélekedik így az energiahatékonyságról, míg 71% úgy gondolja, hogy a kormány nem tesz eleget a környezetvédelemért.^{2,3}
- **Lengyelország:** A lakosság 87%-a szerint fontos, hogy a nemzeti kormányok ambiciózus célokat határozzanak meg a megújuló energia használatában és az energiahatékonyság terén.²
- **Magyarország:** A lakosság 97%-a szerint fontos, hogy a nemzeti kormányok ambiciózus célokat határozzanak meg a megújuló energia használatában, és 93% vélekedik így az energiahatékonyságról. A Magyar Nemzeti Bank felismerte az éghajlatvédelmi lépések szükségét a 2050-es éghajlatsemlegességi célok eléréséhez, és 2019 februárjában egy Zöld Programot hirdetett meg.⁴
- **Szlovákia:** A lakosság 89%-a szerint fontos, hogy a nemzeti kormányok ambiciózus célokat határozzanak meg a megújuló energia használatában, és 88%-uk vélekedik így az energiahatékonyságról.²
- **Cseh Köztársaság:** A cseh lakosság 87%-a egyetért abban, hogy csökkenteni kell a kibocsátást, ha el akarjuk kerülni az aszályt, a szmogot és az erdők kiszáradását.⁴

1 https://ec.europa.eu/clima/citizens/support_en

2 https://ec.europa.eu/clima/citizens/support_en

3 <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getSurveydetail/instruments/special/surveyky/2257>

4 HU: <https://www.mnb.hu/letoltes/green-finance-in-hungary-consultation-paper.pdf>

CZ: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pruzkum-median-koronavirus-sucho-ekonomicka-krize_2004260702_dok

BG: https://www.zazemiata.org/wp-content/uploads/2020/06/CAF-YouGov-PPT_Bulgaria.pdf

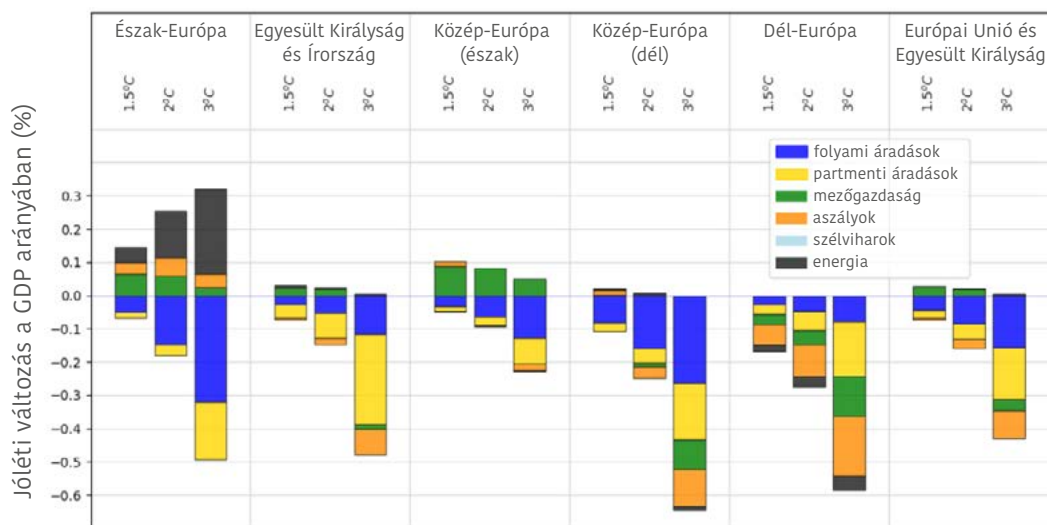
2. Megtérülnek a gyors és bátor éghajlatvédelmi lépések

Azért van szükség ambiciózusabb célokra 2030-ra, mert ez több szempontból is előnyös lenne. Ezekkel a lépésekkel elkerülhető, hogy a társadalom nagy költségekkel szembesüljön, és az éghajlatváltozás mérséklése további jelentős előnyökkel is jár, főként a légszennyezettség, a közegészségügy, az energiaszegénység visszaszorítása, a megnövelt energiabiztonság, az ipari modernizáció, a versenyképesség, a mobilitás és a munkahelyek terén.

Közép- és Kelet-Európában már most is erősen érezhetőek az éghajlatváltozás hatásai. Ilyenek például a szélsőséges időjárási események, az árvizek, az aszályok és a vízhiányos időszakok, amelyek súlyos gazdasági terheket jelentenek. A számítások szerint ezek a hatások éves szinten 175 milliárd eurós kárt (jólét-csökkenést) eredményezhetnek az évszázad közepére az Unió egészében.

2°C és 3°C közötti globális hőmérséklet-emelkedést feltételezve, becslések szerint a jóléti veszteségek (a GDP %-ában) több nagyságrenddel rosszabbak lesznek Közép-Európa déli részén és Dél-Európában, és az uniós jóléti veszteségek abszolút értékének 60%-a a közép-európai térségekben koncentrálódik majd.⁵ A COVID-19 járvány leküzdésének szüksége által hajtva, a zöld helyreállítási beruházások előtérbe helyezése segíthet ezen költségek elkerülésében.

Egyes éghajlatváltozási hatások eredményeként bekövetkező jóléti változás (a GDP %-ában) a halálozás kihagyásával az Európai Unióban és az Egyesült Királyságban, illetve az uniós makrorégiókban három, különböző mértékű globális felmelegedés esetén. A változások a jelenlegi gazdasághoz mérten értendőek.

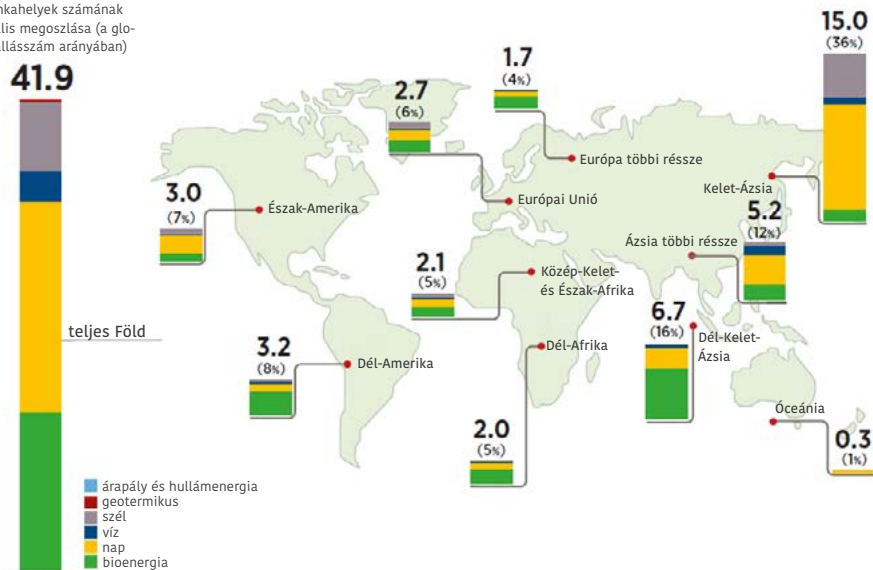
Forrás: PESETA IV, 2020.

Forrás: <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv/economic-impacts>

Ráadásul, a zöld helyreállítás jelentős társadalmi és gazdasági előnyökkel járhat, ami rendkívül szükséges munkahelyteremtésben és szélesebb körű gazdasági előnyökben ölthet testet. Az energiaátmenet számítások szerint csupán Európában 2,7 millió új munkahelyet teremthet 2050-ig a megújuló energiák ágazatában. Az energiaátmeneti technológiáknál minden beruházott dollár-millió háromszor több munkahelyet teremt, mintha ugyanazt az összeget fosszilis tüzelőanyagokba ruháznák be. Az energiaátmenettel kapcsolatos technológiák foglalkoztatási intenzitása körülbelül 10 munkahely minden egyes dollárra, amit az Unióban ruháznak be. A Joint Research Centre (JRC) a szénrégiókban lévő, a megújuló energiákhoz kapcsolódó munkahelyekről szóló jelentése szerint széles körű lehetőségeket tartogatnak az energiaátmenetet folytató szénrégiók a megújuló energiák és a munkahelyteremtés számára.

5 https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC120452/pesetaiv_task_14_economic_analysis_final_report.pdf

6 https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2020/Feb/IRENA_Transition_jobs_2020.pdf

Forrás: IRENA elemzés.

Forrás: https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2020/Feb/IRENA_Transition_jobs_2020.pdf

Az energiaszerkezet diverzifikálásával tovább növelhető az energiabiztonság és a legmagasabb szintű energiafüggetlenséget lehet elérni. Ezzel ellentétben egy „minden marad a régiben” forgatókönyv esetén 2050-re a villamos energia előállításához szükséges szénmennyiséget 45% és 70% közötti arányban importálni kell majd.⁷

Az idő sürget, és azonnali beruházásokkal akár ötször gyorsabban is növekedhet a megújuló energia-termelés. A későn alkalmazkodó közép- és kelet-európai országok számára a legújabb, leginnovatívabb és leginkább költséghatékony technológiák még jobb lehetőségeket teremtenek a piacbővítésre. A régióban hatalmas kiaknázatlan lehetőség rejlik az épületek energiahatékonyabbá tételében, a megújuló energiák fejlesztésében és a mobilitási szolgáltatásokban. Ezen lehetőségek megragadásával a közép- és kelet-európai országok képesek lehetnek a közegészségügy, az élet-színvonal és a gazdasági virágzás javítására lakosaik számára, miközben az éghajlatvédelemben is pozitív eredményeket érhetnek el.⁹

Országokénti betekintés

- **Bulgária:** A World Economic Outlook előrejelzése szerint az éghajlatváltozás jólétre gyakorolt összesített hatása 2050-ben az optimista forgatókönyv szerint a GDP 1, a pesszimista változat szerint a GDP 3,5 százaléka lesz.
- **Románia:** A teljes rögzített, tengerpartközeli szélenergiapotenciál megegyezik az ország telepített energiatermelési képességével (22 GW). Elméletileg a partközeli megújuló energia helyettesíthetné az ország pillanatnyilag felfüggesztett partközeli földgázprojektjeit.
- **Lengyelország:**
 - A környezetvédelmi minisztérium számításai szerint az éghajlatváltozás által előidézett szélösszeges időjárási események által okozott kár a 2001 és 2010 között tapasztalt 12 milliárd eurós összegről 48 milliárdra emelkedik majd 2011 és 2030 között.
 - Az elektromos járműiparban 81 000 az építőiparban 24 000 új munkahelyet lehetne teremteni.
- **Magyarország:** Egy nemrég megjelent tanulmány szerint ambiciózus zöld helyreállítási lépésekkel a magyar GDP-növekedés 4%-kal nagyobb lehetne, mint a zöld helyreállítás nélkül.
- **Szlovákia:** A tanulmány szerint ambiciózus zöld helyreállítási lépésekkel 2023-ig a foglalkoztatottság 34 ezer teljes munkaidős állásnak megfelelő mértékben nőhet, és a foglalkoztatottság és a gazdaság 3 éven belül visszaállhat a Covid-járványt megelőző időszak értékeire.
- **Cseh Köztársaság:** A tanulmány szerint ambiciózus zöld helyreállítási lépésekkel 2030-ig a hosszú távú foglalkoztatottság 41 ezer teljes munkaidős állásnak megfelelő mértékben nőhet.

7 <https://forum-energii.eu/en/analizy/polska-energetyka-2050-4-scenariusze>

8 <https://www.corporateleadersgroup.com/reports-evidence-and-insights/publications/publications-pdfs/cee-energy-transition-report.pdf>

9 PL: <https://www.wwf.eu/?uNewsID=961391> <https://www.wwf.eu/?uNewsID=353783>

BG: <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/bulgaria/adaptation>

CZ,SK and HU: https://www.e3me.com/wp-content/uploads/2020/11/2020nov_visegrad_green_recovery_working_paper.pdf

RO: https://www.ceps.eu/download/publication/?id=30608&pdf=PI2020-26_Black-Sea-offshore-wind-power.pdf

3. Megvan a lehetőség a méltányos átállás finanszírozására

Előnyöket tartogat és megvalósítható az ambiciózus célok kitűzése 2030-ra. Még ha a Közép- és kelet-európai országok nem is mind azonos módon közelítik meg az éghajlat- és energiapolitikát, hasonló gazdaság- és környezetfejlesztési kihívások előtt állnak, mint amilyen a poszt-szocialista nehézipari örökség, a szén és a fosszilis gázok magas aránya az energiaszerkezetben, valamint a legkésőbb 2050-ig megvalósítandó klímasemlegességhez szükséges szerkezeti átalakítások által támasztott jelentős beruházási igény.

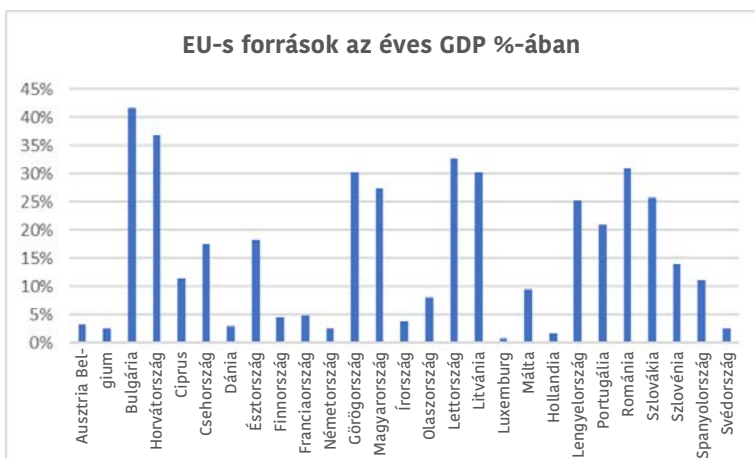
Jelenlegi éghajlati és energiacéljaik, valamint a nemzeti energia- és klímaterveikben (NEKT) lefektetett, 2030-ig megvalósítandó politikák, lépések és beruházások nem teszik lehetővé a sürgősen kivitelezendő átmenetet. Az Európai Bizottság NEKT-ekről készített uniós szintű értékelése¹⁰ kevésbé ambiciózus 2030-as célokat tárt fel a megújuló energiák és az energiahatékonyság tekintetében. Általánosságban megállapította: alacsony szinten áll a megújuló villamos energiatermelés elterjedése, amely még tovább lassult Bulgáriában, a Cseh Köztársaságban és Romániában; növekedett a gáz és nukleáris kapacitás. Szinte semmilyen mértékben nem tervezik csökkenteni a szénelapú energiatermelést Lengyelországban, a Cseh Köztársaságban, Bulgáriában és Romániában. Az egész régióban elégtelenek a fenntartható mobilitásra, a közlekedés villamosítására valamint az épületek energiahatékonyságának növelésére tett lépések.

Az éghajlatpolitikára fordított költségekben az ambíció hiánya éles ellentétben áll néhány ország magas költségekről szóló állításaival és panaszaival, amelyeket a klímasemlegességre való átalakítással és a megnövelt 2030-as éghajlatpolitikai ambíciókkal kapcsolatban hangoztatnak.

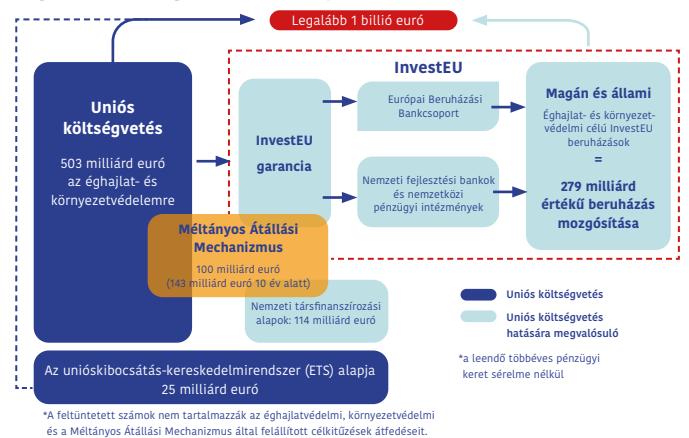
3.1 A pénz rendelkezésre áll

A következő, 2021-2027-es uniós költségvetésben egyesül a többéves pénzügyi keret (MFF) és az Új Nemzedék EU (Next Generation EU, NGEU) helyreállítási forrása. Ez minden eddiginél szélesebb körű lehetőségeket kínál az éghajlatpolitikai és a NEKT ambíciók növelésére, azáltal, hogy finanszírozhatóvá válik a klímasemlegesség eléréséhez szükséges nagyobb éghajlatvédelmi és energia célkitűzések megvalósítása.

Jelentősek azok az uniós költségvetési források, amelyek az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA), a Kohéziós Alapból, a közös agrárpolitikából, a Méltányos Átállást Támogató Alapból és a helyreállítási csomagból válnak elérhetővé, hogy lehetővé tegyék ezeket az átalakításokat. A forrásokat a 2021-2027-es időszak egészére osztják szét. A rendelkezésre álló uniós támogatások teljes összege¹¹ ebben az időszakban 25 és 42 közötti százalékban egyenértékű a bolgár, horvát, görög, lengyel, lett, litván, magyar, román vagy szlovák éves bruttó hazai termékkel (GDP).¹² Jelentős pénzügyi források állnak majd Közép- és Kelet-Európa rendelkezésére, amelyeket éghajlatvédelmi intézkedésekre kell költeni: A többéves pénzügyi keret (MFF) 30%-át és ezen belül a helyreállítási alap 37%-át a „zöldebb, és alacsonyabb kibocsátású Európa” megteremtésére kell fordítani. Azonban a következő hónapokban a tagországoknak kell eldönteniük, mely intézkedéseket kívánják finanszírozni a 2021 és 2027 közötti időszakban.

HONNAN LESZ RÁ PÉNZ?

Forrás: <https://medium.com/ecajournal/climate-change-action-and-the-new-mff-earmarking-climate-financing-in-times-of-the-covid-19-4df05a4a87be>

10 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1600328628076&uri=COM:2020:564:FIN>

11 A strukturális alapok, a közös agrárpolitika, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (támogatások), a Méltányos Átállást Támogató Alap, a Modernizációs Alap és a kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) aukcióiból származó bevételek összege

12 <http://www.caneurope.org/docman/climate-finance-development/3599-funding-climate-and-energy-transition-in-the-eu/file>

3.2 Minden perc számít

Az új beruházási időszak egybeesik az utolsó infrastruktúra-beruházási ciklussal azelőtt, hogy az Uniónak el kéne érnie a klímasemlegességet: a most meghozandó energiaberuházási döntések szabják meg, mely infrastruktúrák épülnek meg a következő évtizedben, és meghatározzák azt is, milyen energiarendszerek működnek majd 30-40 év múlva.

A NEKT-ek folyamatosan fejlesztendő, először el kell végezni a hiányosságok pótlását és ki kell használni a háztartási megújuló energiaforrásokban, az épületek energiahatékonyságában és a mobilitásban rejlő kiaknázatlan lehetőségeket, mert a beruházások eddig lemaradtak ezeken a területeken. Az uniós alapok európai finanszírozásban és még inkább az európai zöld megállapodásban betöltött szerepe miatt elengedhetetlen, hogy az új költési tervekben 2021 és 2027 között az uniós alapokat a klímasemlegesség elérésének szolgálatába állítsák.

Országokénti betekintés¹³

- **Bulgária:** Az új NEKT szerint a 2030-as évek energiaszerkezetében 40%-ot érnek el a fosszilis tüzelőanyagok, és csak apró változások lesznek a megújuló energiák fejlesztésében. A 2021 és 2027 között elérhető uniós források összessége a bolgár éves GDP 42%-ával egyenlő, ami a legmagasabb arány, és ezzel ambiciózusabb költési tervek is támogathatóak lennének.
- **Románia:** A 2021 és 2027 között kifizetendő uniós források összessége a román éves GDP 31%-ával egyenlő.
- **Lengyelország:** Az új NEKT szerint 2030-ra a lengyel villamos hálózat lesz a legszennyezőbb (566 gCO₂/kWh). Ennek ellenére Lengyelország kapja a legnagyobb részesedést a Strukturális Alapokból (77,2 milliárd euro), az összes uniós támogatás pedig az éves GDP 25%-ával lesz egyenlő.
- **Magyarország:** A NEKT szerint 2030-ra a magyar energiafogyasztásban lesz a második legkisebb (az EU-ban) a megújuló energiaforrások aránya (kevesebb mint 20%). A 2021 és 2027 között elérhető uniós források összessége a magyar éves GDP 27%-ával lesz egyenlő, ami ambiciózusabb költési terveket is támogathatna, beleértve a megújuló energiával kapcsolatos fejlesztéseket.
- **Szlovákia:** A szél- és napenergia együttes részesedése a villamos energiafogyasztásból itt lesz a legalacsonyabb az Unión belül 2030-ban, kb. 5%. A 2021 és 2027 között elérhető uniós források összessége a szlovák éves GDP 26%-ával lesz egyenlő, ami ambiciózusabb költési terveket is támogathatna, beleértve a megújuló energiával kapcsolatos fejlesztéseket.
- **Cseh Köztársaság:** 2030-ra a cseh energiafogyasztásban lesz a legkisebb a megújuló energiaforrások aránya (18% körül). A 2021 és 2027 között elérhető uniós források összessége a cseh éves GDP 17%-ával lesz egyenlő. Azonban valószínűsíthető, hogy 2014 és 2020 között Csehország a rendelkezésre álló források kevesebb mint felét költi majd el.

13 NEKT adatok: <https://ember-climate.org/wp-content/uploads/2020/10/Vision-or-Division-Ember-analysis-of-NECPs.pdf>
Az alapok adatai: CAN Europe, az EB NEKT-értékelése alapján
https://ec.europa.eu/energy/content/individual-assessments-and-summaries_en

Ezt a médiajelentést az Európai Klíma Akcióhálózat (CAN Europe) készítette 2020 decemberében. A CAN Európa vezető nem-kormányzati klímakoalíciója, 38 európai országban több mint 170 tagszervezettel, több mint 1500 civilszervezet és több mint 47 millió polgár képviselőjében. A CAN Europe fenntartható klíma-, energia- és fejlesztési politikákat Európa-szerte. Kapcsolattartó: Nicolas Derobert, kommunikációs vezető, nicolas@caneurope.org

A Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ), a Levegő Munkacsoport és a WWF Magyarország a CAN magyar tagja. E magyar verziót az MTVSZ készítette.